

# اقتصاد مقاومتی

مجموعه دیدگاه‌های  
دکتر حسن روحانی درباره  
اقتصاد مقاومتی

ریاست جمهوری

معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی

مرکز پژوهش، سنجش و اسناد

۱۳۹۶

سرشناسه: روحانی، حسن، ۱۳۲۷ - رئیس جمهور  
عنوان و نام پدیدآور: اقتصاد مقاومتی (مجموعه دیدگاه‌های دکتر حسن روحانی درباره اقتصاد مقاومتی) / مدیریت پژوهش و تولید محتوا، [ریاست جمهوری]؛  
زیر نظر عبدالله گیویان؛ گردآوری و تدوین مریم خباز خلخال‌زاده؛ ویراستار سجاد راعی گلوجه.  
مشخصات نشر: تهران: ریاست جمهوری، مرکز پژوهش و اسناد، نشر جمهوری ایران، ۱۳۹۶.  
مشخصات ظاهری: ۸۸ ص. ۱۱/۵×۲۱/۵ س. م.  
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۰۶-۵۸-۳

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

عنوان دیگر: مجموعه دیدگاه‌های دکتر حسن روحانی درباره اقتصاد مقاومتی.  
موضوع: روحانی، حسن، ۱۳۲۷ - رئیس جمهور -- دیدگاه درباره سیاست اقتصادی  
موضوع: روحانی، حسن، ۱۳۲۷ - رئیس جمهور -- پیام‌ها و سخنرانی‌ها  
موضوع: ایران -- سیاست اقتصادی -- ۱۳۹۲ -  
موضوع: ایران -- اوضاع اقتصادی -- آینده نگری  
شناسه افزوده: خباز خلخال‌زاده، مریم، ۱۳۶۰ - گردآورنده  
شناسه افزوده: گیویان، عبدالله، ۱۳۳۹ -

شابک افزوده: ایران: ریاست جمهوری، مرکز پژوهش و اسناد، نشر جمهوری ایران  
ردیف کتابخانه: ۱۷۱۹۶ الف ۹ ص / DSR ۱۷۲۷  
بدی ۸۲۴ / ۹۵۵  
نماریه: ۲۸۰۶۱۸۳



نشر جمهوری ایران

مرکز پژوهش، سنجش و اسناد ریاست جمهوری

عنوان اثر: اقتصاد مقاومتی

(مجموعه دیدگاه‌های دکتر حسن روحانی درباره اقتصاد مقاومتی)

زیر نظر: عبدالله گیویان

گردآوری و تدوین: مریم خباز خلخال‌زاده

ویراستار: سجاد راعی گلوجه

طراح گرافیک و صفحه‌آرا: مجتبی زند

حروفنگار: زهرا ترکسی علی‌پور، لیلا فتاحیان

امور اجرایی و فنی: سمیرا سروی قصری

ناشر: نشر جمهوری ایران (مرکز پژوهش، سنجش و اسناد ریاست جمهوری)

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۶

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۰۶-۵۸-۳

نشانی: تهران | خیابان لبافی‌نژاد | بین ابوریحان و دانشگاه | پلاک ۱۶۴ | تلفن: ۶۶۴۰۲۸۳۶

سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی | ۱۱

دیدگاه‌های رئیس‌جمهور | ۱۵

۱. اقتصاد مقاومتی: برآمده از رویکرد دایمانه مقام معظم رهبری | ۱۶

۲. اقتصاد مقاومتی: کلیات | ۱۷

تعریف مفهوم و ابعاد اقتصاد مقاومتی | ۱۷

اهداف و آرمان‌های اقتصاد مقاومتی | ۲۰

۳. ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی | ۲۲

پایین بودن درجه آسیب‌پذیری اقتصاد | ۲۲

اقتصادی قوی و ضربه‌ناپذیر | ۲۲

برخورداري از امنیت گفتمانی | ۲۳

درون‌زا و برون‌نگر | ۲۳

اشتغال‌زا | ۲۵

بالا بودن درجه مقاومت اقتصادی | ۲۷

تحریم‌ناپذیری | ۲۷

۴. الزامات اقتصاد مقاومتی | ۲۹

توان رقابت با دنیا | ۲۹

همراهی دولت و ملت | ۳۰

ایجاد زیرساخت‌های فرهنگی | ۳۰

۵. پایه‌ها و بنیان‌های اقتصاد مقاومتی | ۳۱

خوداتکایی | ۳۱

تقویت بنیه تولید ملی | ۳۱

حضور در اقتصاد جهانی | ۳۲

تحرک و رشد تولید | ۳۳

تشویق صادرات غیرنفتی | ۳۴

توسعه مناطق آزاد اقتصادی | ۳۵

توسعه اقتصاد خلاق | ۳۶

شکل‌گیری اقتصاد دانش‌بنیان | ۳۷

رقابت‌پذیری تولیدات داخلی در سطح جهانی | ۳۸

رابطه راهبردی اقتصادی با کشورهای جهان | ۳۹

تعامل سازنده با دنیا | ۳۹

مقابله با فساد | ۳۹

۶. **برجام و اقتصاد مقاومتی | ۴۱**

بازداندگی در ابرتهیدها | ۴۱

شتاب روند توسعه | ۴۲

تسریع تحقق اقتصاد مقاومتی | ۴۳

جذب سرمایه و تکنولوژی و تولید مشترک | ۴۳

فعال شدن دیپلماسی درانگلیتون | ۴۵

مبادلات اقتصادی با کل دنیا | ۴۵

۷. **اقتصاد مقاومتی اقتصادی دانش‌بنیان | ۴۷**

ابتنا بر علم و فناوری | ۴۷

استفاده از فضای مجازی | ۴۷

بهره‌گیری از فضای اطلاعاتی جامعه جهانی | ۴۸

قدرت مبتنی بر دانش و فناوری | ۴۸

بهره‌برداری از ظرفیت‌های مؤسسات دانش‌بنیان | ۴۹

تعمیم علم و فناوری به تمامی عرصه‌ها | ۵۰

کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری | ۵۰

۸. **اقتصاد مقاومتی و برنامه‌ریزی | ۵۲**

برنامه‌ریزی در شرایط تحریم | ۵۲

جایگاه اقتصاد مقاومتی در برنامه ششم توسعه | ۵۳

## ۹. دولت و اقتصاد مقاومتی | ۵۴

سیاست‌گذاری معقول در قبال معضلات و تحریم‌ها | ۵۴

احیای اقتصاد بر محور منافع ملی | ۵۴

انتخاب مسیر اقتصاد مقاومتی | ۵۵

اقتصاد مقاومتی، مبنای برنامه‌های دولت | ۵۶

تدوین بسته خروج از رکود | ۵۶

تأکید بر اجرای اصول اقتصاد مقاومتی | ۵۷

تشکیل ستاد اقتصاد مقاومتی | ۵۸

تحول در تولید نفت و گاز و کشاورزی | ۵۹

ایجاد تحول در صنعت گردشگری | ۵۹

انحصار مقاومتی برنامه‌ای هیشگی | ۶۰

اهتمام دستگاه‌ها و نهادهای دولتی به سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی | ۶۱

## ۱۰. مردم و اقتصاد مقاومتی | ۶۲

تحقق حماسه اقتصادی مستلزم حمایت و حضور مردم | ۶۲

استقبال از سرمایه‌گذاران در راستای پیامد حضور فعال مردم | ۶۲

تحقق حماسه اقتصادی بستگی به مردم و منابع داخلی | ۶۲

اعتماد متقابل مردم و دولت، اشتباه محقق اقتصاد مقاومتی | ۶۳

## ۱۱. اقتصاد مقاومتی و اقشار گوناگون جامعه | ۶۵

نیروی انتظامی | ۶۵

دانشگاهیان | ۶۶

ائمه جمعه و جماعات | ۶۶

روحانیت | ۶۷

اصحاب رسانه | ۶۷

کارگران | ۶۸

ایثارگران | ۶۹

زنان | ۶۹

## ۱۲. جایگاه بخش‌های زیربنایی و تأثیرگذار در اقتصاد مقاومتی | ۷۱

صنعت | ۷۱

کشاورزی | ۷۱

میراث فرهنگی | ۷۲

۱۳. تعامل قوا از الزامات تحقق اقتصاد مقاومتی | ۷۴
- اتفاق نظر قوای سه‌گانه برای رونق اقتصادی | ۷۴
- اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی عامل اتحاد قوای سه‌گانه | ۷۴
- اجرای اقتصاد مقاومتی؛ اولویت مجلس و دولت | ۷۵
- اقتصاد مقاومتی مورد تأکید و تأیید رهبری انقلاب و قوای سه‌گانه | ۷۶

۱۴. تداوم اقتصاد مقاومتی | ۷۷
- ارتقاء قدرت ملی | ۷۷
- افزایش صادرات | ۷۷
- افزایش بهره‌وری | ۷۸
- رقابت در اجرای عملی اقتصاد مقاومتی | ۷۸

۱۵. اقتصاد مقاومتی در دورهٔ پسابرجام | ۷۹
- اقتصاد مقاومتی؛ اساس احیای اقتصاد | ۷۹
- مقاومت و انتصاب سیرهای درست | ۷۹
- لزوم مشارکت همهٔ استان‌ها | ۸۰
- امید به آینده؛ زیربنای حکم به سوی اقتصاد مقاومتی | ۸۱
- فضای مساعد برای فعالیت‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی | ۸۱
- تعامل با دنیا | ۸۲
- فعالیت آزاد اقتصادی | ۸۲
- لزوم خودداری از پرداختن به حاشیه‌ها | ۸۳
- پساجرام فرصتی برای رونق اقتصادی | ۸۳
- کاهش موانع اقتصادی | ۸۵

۱۶. دستاوردها | ۸۶
- توسعهٔ صادرات غیرنفتی | ۸۶
- ایجاد بازندگی اقتصادی | ۸۶
- بی‌اثر کردن همیشگی تحریم‌ها | ۸۷
- حرکت در مسیر اقتصاد دانش‌بنیان | ۸۷
- آبادانی و سرافرازی ایران | ۸۸

## مقدمه

انقلاب اسلامی ایران که نظام نوینی از مردم سالاری دینی را به جهانیان عرضه کرد، همواره مورد تهدید و فشار سازماندهی شده از سوی مخالفان و دشمنانش بوده است. با نگاهی گذرا به رخداد‌های چند دهه گذشته، به آسانی می‌توان فهرست بلندی از اقدامات، ایدئولوژی‌ها و طرح‌های براندازی در این خصوص را مشاهده کرد. با وجود تمام همه‌جای سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، نظام جمهوری اسلامی ایران نه تنها تضعیف نشده، بلکه به تأیید تحلیل‌گران و کارشناسان به مراحل از بالندگی، شکوفایی و شادابی دست یافته است. یکی از موضوعات مهم در سیر تحولات اجتماعی و سیاسی دهه‌های سپری شده بر نظام جمهوری اسلامی، برقراری و تشدید تحریم‌ها بوده است. هدف اصلی تحریم‌ها کاستن از توان اقتصادی و از بین بردن زایایی و شرفایی اقتصاد ملی و سوق دادن آن در مسیر وابستگی بوده است.

مقام معظم رهبری در ۳۰ بهمن ۱۳۹۲، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را به مسئولان نظام جمهوری اسلامی ابلاغ کردند و فرصتی تازه و امیدبخش برای بروز قابلیت‌های پنهان رشد و توسعه اقتصادی مبتنی بر توانمندی‌های ملی را فراهم آوردند.

مفهوم اقتصاد مقاومتی (Resistive economy) روشی برای مقابله با تحریم‌ها علیه یک منطقه یا کشور تحریم شده در شرایطی است که هیچ‌کدام از

مقوله‌های صادرات و واردات برای آن کشور مجاز و میسر نیست. در این روش، هدف اصلی مقاوم‌سازی نظام اقتصادی با استفاده از توان‌مندی‌ها و امکانات بالقوه و بالفعل داخلی است.

در این نوع اقتصاد، کاهش وابستگی‌های خارجی و کوشش در جهت تقویت تولیدات داخلی ضروری است. بدین ترتیب، می‌توان گفت بنیادهای اقتصاد مقاومتی هم‌ذاتی معنایی نزدیکی با آرمان‌ها و برنامه‌های توسعه نظام جمهوری اسلامی ایران دارد.

دولت تدبیر و امید در سایه اتحاد ملی و با انگیزه بازتولید توانمندی‌های اقتصادی وارد عرصه شد و با استقبال از فرامین و رهنمودهای دایمانه رهبری معظم انقلاب، ضرورت مقاوم‌سازی اقتصاد را برای کاستن و خنثی‌سازی فشارها و تهدیدات خارجی اعلام کرد.

کتاب حاضر مجموعه تلاش‌ها، دیدگاه‌ها، طرح‌ها، اقدامات و نتایج عملی است که دولت تدبیر و امید در زمینه اقتصاد مقاومتی و جهت همت خود قرار داده و در کلام دکتر حسن روحانی، ریاست محترم جمهوری تبلور یافته است. این مجموعه، گذشته از اینکه فصل مهمی از سیر تاریخی تحولات ایران و رویکرد و راهبردهای مورد نظر دولت تدبیر و امید را معرفی می‌کند، منبعی موثق برای پژوهشگران است. شایان ذکر است سخنان ریاست محترم جمهوری به صورت موضوعی ساماندهی شده و ابعاد گوناگون اقتصاد مقاومتی را دربر می‌گیرد. برای آگاهی بیشتر مخاطبان، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی مقام معظم رهبری قبل از سخنان رئیس جمهور برجسته است.

امید است گردآوری و تدوین سخنان رییس محترم جمهور در خصوص اقتصاد مقاومتی که از سوی مدیریت پژوهش و تولید محتوا مرکز در دسترس علاقه‌مندان و مخاطبان قرار می‌گیرد، گامی در راستای گردش شفاف و صحیح اطلاعات باشد.

مرکز پژوهش، سنجش و اسناد